

Brüssel, 10.3.2020
COM(2020) 93 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Ühtse turu tõkete tuvastamine ja kõrvaldamine

{SWD(2020) 54 final}

Sissejuhatus

Euroopa Komisjon esitas 35 aastat tagasi, juunis 1985 Euroopa Ülemkogule valge raamatu ühtse turu väljakujundamise kohta. Selle sõnum oli selge: tugevdada tõelist integratsiooni ja täita Rooma lepingu eesmärgid või langeda tagasi keskpärasusse, lubades kujundada Euroopast vaid vabakaubanduspiirkonna.

EL valis tihedama integratsiooni tee ja nüüdseks on meil maailma suurim ühtne turg, kus on rohkem kui 447 miljonit tarbijat ja kuni 56 miljonit sellel turul kauplemisega seotud töökohta.

Ühtse turu ulatus ja integratsioon on tugevdanud ELi positsiooni ja mõju maailmas. Selle põhimõtted, väärtused ja normid toetavad ELi juhtpositsiooni ja aktiivset rolli reeglitel põhineva maailmakorra kaitsmisel ning tagavad võrdsed tingimused nii kodu- kui ka välismaal.

Euroopa on nüüd esirinnas nn kaksiküleminekul ehk üleminekul kliimanetraalsusele ja digitaalsele juhtimisele. Sellega seoses on ühtse turu ajakohastamine ja tugevdamine üks komisjoni järgmise viie aasta peamisi prioriteete.

Vaatamata ühtse turu reaalsele saavutustele on ettevõtjate ja tarbijate ees veel mitmeid takistusi. Viimasel üritusel „European Parliament of Enterprises“ oktoobris 2018 vastas ligi 70 % ettevõtjatest eitavalt, kui küsiti, kas nende arvates on ühtne turg piisavalt integreeritud.

Käesolevas teatistes võetakse aluseks nende ettevõtjate ja tarbijate kogemused ja arusaamad, kes püüavad ühtset turgu igapäevaselt kasutada (edaspidi „kasutajad“) ja püütakse kindlaks teha peamised allesjäänud tõkked piiriülese tegevuse eri etappidel.

Tuginedes kahes aruandes¹ kogutud tõenditele, juhitakse selles teatise tähelepanu 13-le kasutajate seisukohast olulisele tõkkele. Selgub, et lisaks regulatiivsetele või haldustõketele on ka praktilisi tõkkeid. Tegelikult seisavad nii ettevõtjad kui ka tarbijad kogu ELis tegutsedes sageli silmitsi mitme samaaegse piiranguga. Kõige rohkem mõjutab selline olukord negatiivselt väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd) ja spetsialiste.

Kõigil eurooplastel on õigus kasutada parimat ja laiaulatuslikemat kaupade, teenuste, tööhõive- ja ettevõtlusvõimaluste valikut, mida ühtne turg suudab pakkuda, ning kellelgi ei tohiks tekkida takistusi nende võimaluste kasutamisel.

Selleks et pakkuda lahendusi nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil, tuuakse teatistes esile nende tõkete viis peamist algpõhjust: regulatiivsed valikud ELi ja riiklikul tasandil, õigusaktide ülevõtmine, rakendamine ja jõustamine, liikmesriikide haldussuutlikkus ja -tavad, üldine ettevõtlus- ja tarbijakeskkond ning algpõhjused, mis ei ole seotud avaliku poliitikaga, nagu keel või kultuur. Nende hulgas on olulised üldise ettevõtlus- ja tarbijakeskkonnaga seotud raskused, kuna need mõjutavad võrdselt nii omamaiseid kui ka teistest liikmesriikidest pärit kasutajaid.

¹ Komisjoni talituste töödokument „Business Journey on the Single Market: Practical Obstacles and Barriers“; Commission Consumer conditions scoreboard: „Consumers at home in the single market“, 2019.

Euroopa Ülemkogu kutsus 2019. aasta märtsis ELi ja liikmesriike üles kõrvaldama ühtse turu allesjäänud põhjendamatud takistused, rõhutades samas, et uusi tõkkeid ei tohiks luua.

Käesolevas teatises kindlaks tehtud tõkete ja nende algpõhjuste kõrvaldamiseks tuleb nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil võtta mitmesuguseid meetmeid: avaliku halduse digitaliseerimine ja parem teabevahetus kasutajate abistamiseks tegevuse igas etapis, vajaduse korral uued ja täiustatud ELi õigusaktid, nende õigusaktide parem rakendamine ja lõppkokkuvõttes jõustamine.

Üht peamist tegevusvaldkonda ehk jõustamist käsitletakse teatises „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“,² milles esitatakse komisjoni prioriteedid uuendatud partnerluseks liikmesriikidega.

Täna avaldatud Euroopa uues tööstusstrateegias³ rõhutatakse, et tugev ja integreeritud ühtne turg on konkurentsivõimelise ELi tööstuse jaoks nii hüppelaud kui ka eeltingimus. Selleks et ühtsest turust saaksid kasu kõik, kehtestatakse ELi õigusega ühised normid, mis kõrvaldavad tõkked ning soodustavad kaupade ja teenuste liikumist kogu ELis, kaitstes samal ajal tarbijaid. Käesolevas aruandes näidatakse ka, et kui ühtne turg ei saavuta oma täielikku potentsiaali, kannatavad kõige tõenäolisemalt VKEd ja kodanikud, sest nende ressursid on piiratud. Eelkõige piirab see idufirmade ja väga uuenduslike VKEde võimalusi saada konkurentsivõimeliseks rahvusvahelisel tasandil. Samuti täna vastu võetud VKEde strateegias kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks⁴ nähakse ette täiendavad sihipärased meetmed, et aidata VKEdele ühtset turgu paremini ära kasutada.

Käesolev teatis on seotud ka Euroopa poolaastaga, kus kõige probleemsema regulatiivse ja halduskoormuse kõrvaldamine on jätkuva tähelepanu all, ning samuti parema õigusloome vahenditega ELi tasandil.

Ühtse turu kohandamine tänaste väljakutsetega on ambitsioonikas eesmärk ning ühtse turu parem toimimine vallandaks kasutamata majandusliku potentsiaali. Euroopa Parlamendi hiljuti ajakohastatud uuringus Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude kohta⁵ hinnatakse, et täielikult toimiva kaupade ja teenuste ühtse turu allesjäänud tõkete kõrvaldamisest saadav kasu võib 2029. aasta lõpuks ulatuda 713 miljardi euronile.

Ühtsest turust saadava kasu tagamine on komisjoni ja liikmesriikide ühine vastutus. ELi ühtse turu terviklikkuse kaitsmine väliste probleemide eest on sama oluline kui selle tugevdamine seestpoolt. Komisjon on valmis oma jõupingutusi suurendama ja aitama liikmesriikidel saavutada ühtne turg, mis täidab oma lubadused.

² COM(2020) 94, 10.3.2020.

³ COM(2020) 102, 10.3.2020.

⁴ COM(2020) 103, 10.3.2020.

⁵ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU\(2019\)631745_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/631745/EPRS_STU(2019)631745_EN.pdf)

I. KASUTAJA VAATENURK: KÕIGE SAGEDAMINI MAINITUD TÕKKED

Käesolev teatis tugineb kahele komisjoni aruandele⁶. Neist esimeses, mis avaldati samal ajal käesoleva teatisega, keskendutakse ühtse turu praktilistele takistustele ja tõketele, mis on probleemsed ettevõtjate jaoks. Aruanne tugineb allikatele, mis kajastavad nende ettevõtjate seisukohti, kes kavatsevad ühtsel turul tegutseda või on seal juba tegevad. Sellised allikad on näiteks ettevõtjate küsitlused, andmebaasid ja analüüsid. Lisaks konsulteeriti kaubanduskodadega, et saada terviklikum ülevaade erinevatest takistustest. Analüüsi aluseks on ka komisjonisisesed eksperditeadmised. Takistusi analüüsiti aruandes juhul, kui märkimisväärne protsent küsitletud ettevõtetest ja/või erinevad allikad on neid järjekindlalt takistusena nimetanud. Teises aruandes – 2019. aasta novembris avaldatud ELi tarbijatingimuste tulemustabelis – tuginetakse uuringule, milles käsitletakse tarbijate hoiakuid piiriülese kaubanduse suhtes. Mõlemad aruanded annavad ülevaate ühtse turu tõketest, mida kasutajad peavad probleemiks, ning nende eesmärk ei ole esitada ammendavat loetelu.

Tuginedes nendes kahes aruandes kogutud tõenditele, keskendutakse selles teatises 13-le peamisele piiriülese tegevuse tõkkele, mida ettevõtjad (piiriülene kaubandus või asutamine) ja tarbijad (kaupade või teenuste piiriülene ostmine) on kõige sagedamini nimetanud.

Kõnealused tõkked on seotud ettevõtjate ja tarbijate tegevuse peamiste etappidega ühtsel turul, mida kirjeldatakse allpool kastis.

Ettevõtjate tegevuse peamised etapid: teabe kogumine piiriülese tehingu (ja/või laienemise) ettevalmistamiseks, kaupade või teenuste müügiga seotud nõuete täitmine, turundus ja müük, kättetoimetamine, müügijärgsed teenused ja vaidluste lahendamine, maksud, (lisaetapid asutamise korral) äritegevuse alustamine, töötajate värbamine, investeeringud ja rahastamine.

Tarbijate tegevuse peamised etapid: teabe kogumine toote/teenuse kohta, ostmine, maksmine, kättesaamine, müügijärgne tegevus ja vaidluste lahendamine.

Teabe kogumine piiriülese tehingu ja/või laienemise ettevalmistamiseks

1. Ettevõtjad nimetavad raskusi teabe hankimisel mitte ainult turuvõimaluste ja potentsiaalsete äripartnerite, vaid ka asjakohaste regulatiivsete nõuete kohta

Hiljutise uuringu⁷ kohaselt nimetas 31 % ekspordikogemusega VKEdest ja 21 % vastava kogemusega VKEdest raskust äripartnerite leidmisel teises liikmesriigis kui tõket äritegevusele ühtsel turul. Lisaks teatas vastavalt 22 % ja 11 % VKEdest, et nad ei tea, kust leida teavet võimalike turuvõimaluste kohta. Euroopa kaubanduskojad märkisid samuti, et norme ja nõudeid käsitleva teabe kättesaamatus on tähtsusetult kolmas takistus ühtsel turul; seda pidas probleemiks 69 % nende liikmetest⁸. Teise hiljutise uuringu kohaselt, mis

⁶ Komisjoni talituste töödokument „Business Journey on the Single Market: Practical Obstacles and Barriers“; Commission Consumer conditions scoreboard: „Consumers at home in the single market“, 2019.

⁷ Euroopa Poliitikauuringute Keskus, „Hidden Treasures: Mapping Europe’s sources of competitive advantage in doing business“, 2019 (Hidden Treasures report).

⁸ Eurochambres, „Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions“, 2019.

keskendus ELi viiele suurimale majandusele, pidas järgitavate normide mittetundmist tõkkeks 31 % viie suurima liikmesriigi ekspordikogemusega VKEdest ja 9 % sealsetest ekspordikogemusega VKEdest⁹.

Kaupade või teenuste müügiga seotud nõuete ja menetluste täitmine

2. Ettevõtjad kirjeldavad koormavaid ja keerukaid haldusmenetlusi seoses kaupade või teenuste müügiga teises liikmesriigis

Mitmes hiljutises uuringus nimetatakse „keerukaid haldusmenetlusi“ ühtse turu ühe tõsisema takistusena ettevõtjate ja eelkõige VKEde jaoks. Teenuste valdkonnas juhitakse sageli tähelepanu menetlustele, mis on seotud töötajate lähetamisega teise liikmesriiki; Euroopa kaubanduskodade hiljutises uuringus¹⁰ peab seda tõkkeks 58 % vastanutest. Soome kutseorganisatsiooni¹¹ korraldatud uuringule vastanutest peab seda oluliseks või väga oluliseks takistuseks 22 %. 2018. aastal registreeritud SOLVITi ärijuhtumitest oli 10 % seotud takistustega töötajate lähetamisel¹².

Kuigi Euroopa elektroonilise side seadustikus on käsitletud mitmeid pikaajalisi takistusi seoses võrgu kasutuselevõtuga, sealhulgas 5G jaoks kasutatava sagedusala õigeaegset kättesaadavust, esineb endiselt takistusi. Keerukatest ja/või koormavatest menetlustest loa või litsentsi saamiseks on teatatud eelkõige mitmes teenustesektoris, sealhulgas elektroonilise side, kutsealaste teenuste ja ehitussektoris. Ettevõtjate teatatud konkreetsete probleemide hulka kuuluvad elektrooniliste menetluste puudumine, koormavad dokumenteerimismõõdud (sealhulgas tõlgete ja koopiate kinnitamine), kõrged tasud ja ametiasutuste pikad otsuse tegemise tähtajad. Näiteks elektroonilisi sidevõrke ja -teenuseid (sealhulgas 5G) käivitavad ja käitavad ettevõtjad seisavad silmitsi paljude raskustega, nagu koormavad haldusmenetlused ehituslubade saamiseks, investeerimisvajadustega (eelkõige sagedusala eraldamisega) seotud kõrged tasud, teabe puudumine olemasoleva füüsilise taristu (näiteks kaablid ja postid) kohta või raskused sellele juurdepääsul. Selle tulemusena on elektrooniliste sidevõrkude kasutuselevõtt aeglasem, kulukam ja vähem tõhus; need on aga digitaalse ühtse turu arendamise aluseks¹³.

3. Ettevõtjad kurdavad ebavõrdse juurdepääsu üle riigihangetele

Vaatamata riigihangete digitaliseerimisele on ettevõtjate jaoks pidevaks probleemiks läbipaistvuse puudumine ning avaliku sektori hankijate võimalik diskrimineeriv, ebaproportsionaalne või mitteobjektiivne käitumine. Hiljutises uuringus pidas 38 % ettevõtjatest tõkkeks „meelevaldseid riigihanketavasid“¹⁴. Sama mure kajastub ka ELi tasandil kogutud andmetes. Kuigi hankevõimaluste avaldamise määr on ELis üldiselt paranenud, on

⁹ Euroopa Poliitikauuringute Keskus, „Hidden Treasures: Mapping Europe’s sources of competitive advantage in doing business“, 2019 (Hidden Treasures report).

¹⁰ Eurochambres, „Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions“, 2019.

¹¹ Soome Tööstusliit.

¹² Ühtse turu tulemustabel 2018, https://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/solvit/index_en.htm

¹³ Vt algpõhjus nr 1 allpool.

¹⁴ Eurochambres, „Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions“, 2019.

see liikmesriigiti siiski väga erinev. Mõnes liikmesriigis on see jätkuvalt madalam kui selle riigi vastava riigihanketuru hinnanguline suurus. Lisaks suurenes aastatel 2009–2018 ühe pakkumusega hangete osakaal, mis jõudis 2018. aastal 35 %ni¹⁵.

4. Ettevõtjad teatavad puudustest, mis on seotud teatavates sektorites riiklikul tasandil sätestatud täiendavate tehniliste nõuete, standardite ja muude normidega (ELi nõuete asemel)

Hiljutise uuringu kohaselt on kuni 71 % VKEdest, kes proovisid kasutada olemasolevat ühtlustamata kaupade vastastikuse tunnustamise süsteemi,¹⁶ saanud turulepääsu keelava otsuse¹⁷.

Probleeme on tekkinud ka ELi õigusega ühtlustatud valdkondades. Hiljutises Madalmaade uuringus pidas 18 % füüsilisest isikust ettevõtjaid takistuseks „erinevaid tehnilisi standardeid“¹⁸. Näiteks tööstusmasinate ja/või ehitustoodete sektoris paistavad eelkõige probleemiks olevat põhjendamatult täiendav märgistamine ning normid ja nõuded selliste kaupade puhul, mis juba vastavad ühtlustatud õigusaktidele. Elektroonilise side sektor on veel üks näide olukorrast, kus mõned kitsaskohad on suures osas tingitud eri liikmesriikides kohaldatavatest ebapiisavatest või vastuolulistest õigusaktidest (näiteks eri turgudel kehtivad erinevad kõne lõpetamise tasud)¹⁹. Samuti on vaja meetmeid, et tagada, et juba kõrvaldatud tõkked (näiteks rändlustasud) uuesti esile ei kerki.

5. Teenustesektori ettevõtjad annavad järjepidevalt teada probleemidest, mis on seotud konkreetse valdkonna või kutsealaga seotud turule sisenemise ja seal tegutsemise nõuetega

Kui teenuseosutajad laiendavad oma tegevust ühtsel turul (piiriüleste teenuste pakkumine ja/või ettevõtte asutamine teises liikmesriigis), peavad nad sageli täitma üldisi või sektoripõhiseid nõudeid. Probleemi illustreerimiseks võib kõnealused normid rühmitada kahte põhikategooriasse: i) turulepääsuga seotud eeskirjad (sisenemisnõuded) ja ii) teenuse osutamisega seotud tegevuseeskirjad (tegevusnõuded).

Ettevõtjad rõhutavad neid teenustesektori riiklikke nõudeid pidevalt kui olulisi takistusi. Euroopa kaubanduskodade hiljutise uuringu kohaselt pidas neid nõudeid oluliseks või väga oluliseks takistuseks 71 % vastanutest (81 % teenuseosutajatest ja 60 % tööstuskaupade tootjatest). Sisenemis- ja tegevusnõudeid on olulise tõkkena määratletud mitmed reguleeritud kutsealad (nt raamatupidajad, maksunõustajad, audiitorid, ehitusspetsialistid, arhitektid ja insenerid, õigus- ja intellektuaalomandi valdkonna esindajad) ning ka jaemüügisektor. Reguleeritud kutsealade puhul on sisenemisnõuded seotud juurdepääsuga reserveeritud tegevusaladele (mis eeldavad konkreetset kvalifikatsiooni ja vastavust muudele tingimustele, nagu kutseorganisatsiooni liikmesuse kohustus) ja loanõuetega. Tegevusnõuete hulka

¹⁵ „Single market performance report 2019“, SWD(2019) 444 final.

¹⁶ ELi õigusaktidega ühtlustamata kaubad, nagu tekstiilitooted, jalatsid, lapsehooldusvahendid, ehted, lauanõud ja mööbel.

¹⁷ Vt algpõhjus nr 2 allpool.

¹⁸ Madalmaade majandusministeerium, Madalmaade ekspordiaagentuur, „Doing Business in Europe“, 2018.

¹⁹ Vt algpõhjus nr 1 allpool.

kuuluvad piirangud reklaamile, õiguslik vorm, aktsiaosaluse piirangud, kutsealadel ühise tegutsemise keeld ja kindlustusnõuded. Jaekaubanduses võivad ettevõtjad kokku puutuda ebaproportsionaalsete eeskirjadega füüsiliste kaupluste avamise ja oma igapäevase tegevuse kohta, nagu reeglid kaupluste asukoha või müüdavate kaupade valiku kohta, samuti müügiedendust ja allahindlusi käsitlevad piirangud.

Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes käsitletakse suurt osa neist küsimustest. Mõne liikmesriigi puhul käsitlevad soovitused sõnaselgelt regulatiivse ja halduskoormuse kaotamist kutseteenuste ja jaemüügi valdkonnas. Komisjon on välja töötanud piirangute taseme näitajad, mis keskenduvad konkreetselt mitme kutseala ja jaemüügi reguleerimisele. Saadud tulemused täiendavad tõendeid ettevõtjate ees seisvate tõkete kohta.

Kaupade või teenuste piiriülene ostmine

6. Tarbijad ja ettevõtjad tunnevad, et nende piiriülesed ostutaotlused lükatakse tagasi või suunatakse ümber

Enne asukohapõhise tõkestuse määruse²⁰ jõustumist oli asukohapõhine tõkestus²¹ üks kõige levinumaid piiriüleste internetiostudega seotud tarbijaprobleeme. Pärast asukohapõhise tõkestuse määruse jõustumist näib olukord olevat paranenud²². Hiljutise uurimise²³ käigus kontrollitud 200 veebisaidist tegeles ainult 14 (ebaseadusliku) ümbersuunamisega ilma tarbija nõusolekuta. See ei tähenda siiski, et kõik piiriülese müügiga seotud takistused on kadunud. Tarbijaid ei teavitatud 53-l juhul sellest, et nende oste ei saa kaupleja teenindatavas riigis kätte toimetada. Lisaks märgitakse Eurobaromeetri kiiruuringus nr 477b,²⁴ et piiriülene juurdepääs audiovisuaalsele sisule sageli ei toimi (ligikaudu pooltel juhtudel) ning peamiselt on selle põhjuseks asukohapõhine tõkestus²⁵. Muret tekitab ka asjaolu, et sisutootjad/õiguste omajad piiravad piiriülest juurdepääsu sisule oma autoriõiguse litsentsilepingus. Sellega seoses võetakse peagi vastu asukohapõhise tõkestuse määruse hindamisaruanne.

Mõnel juhul on ettevõtjad olukorras, kus nad ei saa hankida kaupu enda valitud riigist. Jaemüüjad kaebavad territoriaalsete tarnepiirangute üle, mille on kehtestanud tarnijad, kes suunavad jaemüüjaid ostma riigisisest. Selline tegevus, mis võib olla vastuolus konkurentsioigusega, võib killustada ühtset turgu ja kahjustada seega nii tarbijaid kui ka ettevõtjaid.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. veebruari 2018. aasta määrus (EL) 2018/302, mis käsitleb siseturul toimuvat põhjendamatut asukohapõhist tõkestust ja muul viisil diskrimineerimist kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 2006/2004 ja (EL) 2017/2394 ning direktiivi 2009/22/EÜ (EMP-s kohaldatav tekst).

²¹ Vt algpõhjus nr 5 allpool.

²² Määrus (EL) 2018/302, mis käsitleb siseturul toimuvat põhjendamatut veebipõhise ja veebivälise müügiga seotud diskrimineerimist kliendi kodakondsuse, elukoha või asukoha alusel. Määrusest on kasu „klientidele“ ehk nii tarbijatele kui ka ettevõtjatele, kes ostavad kaupu või teenuseid lõppkasutajana.

²³ Tarbijakaitsealase koostöö võrgustiku kontroll, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_156

²⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/flash-eurobarometer-study-intra-eu-communications>

²⁵ Selline sisu ei kuulu asukohapõhise tõkestuse määruse kohaldamisalasse.

7. Tarbijate usaldus piiriüleste internetiostude suhtes on vähenenud

Usalduslõhe piiriüleste ja kodumaiste internetiostude vahel ei vähenenud ajavahemikus 2012–2018. Seda vaatamata internetiostude järsule kasvule ja eelkõige ELi-siseseid internetioste tegevate tarbijate arvu peaaegu kahekordistumisele (11 % 2012. aastal ja 21 % 2018. aastal; kodumaiste internetiostude osakaal suurenes samal ajavahemikul aga 40 %-lt 52 %ni²⁶). Tarbijad pelgavad endiselt märksa rohkem ostmist teise ELi liikmesriigi veebisaidilt (48 %) kui kodumaiselt veebisaidilt (72 %). 2012. aastal olid mõlemad näitajad 15 protsendipunkti madalamad. Tarbijad ei ole piisavalt teadlikud ühtlustatud tarbijakaitse-eeskirjade kohaldamisest ega piiriüleste õiguskaitsevahendite olemasolust. Seepärast ei julge nad otsida internetis paremaid pakkumisi piiri tagant.

8. Tarbijad on piiriülese pettuse sihtmärgiks

ELis on ligikaudu 56 % küsitatud tarbijatest sattunud viimase kahe aasta jooksul pettuse ohvriks²⁷. Teadmata geograafilist päritolu pettustest nimetati enim selliseid, kus tarbijatel palutakse auhinna kättesaamiseks raha maksta (9 % tarbijatest on sellist pettust kogenud, ilma et neil oleks olnud võimalik kaupleja päritolu kindlaks teha)²⁸. See arv näitab, et haldus- ja politseikoostööd tuleb ELis parandada ja tõhustada, et tarbijakaitseasutuste ees seisvate probleemidega praegustes majandustingimustes toime tulla, ning teha seda ka piiriüleste juhtumite korral²⁹.

Kaupade ja teenuste piiriülene tarnimine

9. Ettevõtjad teatavad maksusüsteemide ja haldusasutuste erinevustest tingitud koormavatest menetlustest

Maksude ühtlustamise puudumine on üks peamine takistus, millega piiriüleselt tegutsevad ettevõtted silmitsi seisavad. Tuleks teha täiendavaid jõupingutusi erinevuste vähendamiseks maksusüsteemides ja vaadata nõukogus läbi ühehäälsuse nõue. Euroopa VKEsid käsitleva aastaaruande 2017/2018³⁰ kohaselt leiab 63 % VKEdest, et välismaiste maksuküsimustega tegelemine on liiga keeruline, ja nimetab seda ekspordi (ja asutamist) tõkestavaks. Madalmaade ja Soome ettevõtlusorganisatsioonide hiljutistes aruannetes³¹ rõhutatakse, et käibemaksunõuete täitmine takistab ettevõtlust ühtsel turul ühe vastaja jaoks viiest. Seda olukorda kinnitab komisjoni aruanne, mille kohaselt käibemaksunõuete täitmisega seotud kulud on piiriülese tegevuse korral suuremad³². Olukord on sarnane ka äriühingu tulumaksu nõuete täitmisega seotud kulude puhul³³. Nii nagu ka riigisiselt, on probleem VKEde puhul suurem kui suurettevõtjate puhul. Uuringu kohaselt moodustavad otsesed maksukohustuste

²⁶ Tarbijatingimuste tulemustabel, 2019, õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat, lk 66.

²⁷ Komisjoni Eurobaromeetri eriuuring nr 499 eurooplaste suhtumise kohta küberturvalisusesse, 29. jaanuar 2020.

²⁸ Tarbijatingimuste tulemustabel, 2019, õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat, lk 34.

²⁹ Vt algpõhjus nr 3 allpool.

³⁰ Euroopa Komisjon, „Annual report on European SMEs 2017/2018“, 2018.

³¹ Madalmaade majandusministeerium, Madalmaade ekspordientuur, „Doing Business in Europe“, 2018 ja Soome Tööstusliit.

³² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ed32649-fe8e-11e8-a96d-01aa75ed71a1>

³³ Põhineb 2016. aasta äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi mõjuhinnangul (https://ec.europa.eu/taxation/sites/taxation/files/swd_2016_341_en.pdf).

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0ed32649-fe8e-11e8-a96d-01aa75ed71a1>

täitmise kulud suurte ettevõtete puhul makstud maksudest ligikaudu 2 % ja VKEde puhul ligikaudu 30 %³⁴. Ühe teise uuringu³⁵ kohaselt, milles käsitleti nii otseste kui ka kaudsete maksudega seotud kohustuste suhtelist koormat 19 liikmesriigis, leiti, et VKEd kulutavad maksukohustuste täitmisele 2,5 % oma käibest, samal ajal kui suurte ettevõtete puhul moodustavad need kulud ainult 0,7 % käibest³⁶.

Müügijärgsed tõkked

10. Ettevõtjad teatavad probleemidest kaubandus- ja tsiviilvaidluste lahendamisel ning maksete sissenõudmisel

Euroopa kaubanduskodade hiljutise uuringu³⁷ kohaselt on ühtsel turul kauplemise takistuste hulgas viiendal kohal erinevad lepingulised ja õigustavad, mida nimetas 66 % vastajatest. Eurostati värske andmete³⁸ kohaselt teatasid internetimüügiga tegelevad jaemüüjad, et neil on olnud oluliselt rohkem raskusi piiriülese internetimüügiga kui internetimüügiga üldiselt (vastavalt 58 % ja 38 %). Komisjoni muude hiljutiste andmete³⁹ kohaselt leiab rohkem kui 3 internetimüügiga tegelevat jaemüüjat 10st, et võimalikud suuremad kulud vaidluste ja kaebuste piiriülesel lahendamisel (peaaegu 35 %) takistavad internetimüüki teistes ELi riikides asuvatele tarbijatele. Endiselt on probleem teabe puudumine: peaaegu pooled 2019. aasta tarbijatingimuste tulemustabeli jaoks küsitletud jaemüüjatest väitsid, et nad ei olnud teadlikud vaidluste kohtuvälise lahendamise organitest oma riigis⁴⁰.

Ettevõtte asutamine teises liikmesriigis

11. Ettevõtjad teatavad probleemidest seoses majandustegevuse registreerimisega teises liikmesriigis

Viis kaubanduskoda üheksast, kes on komisjoniga jaganud oma liikmete muret seoses piiriülese kaubandusega, on teatanud probleemidest majandustegevuse registreerimisel ELis, peamiselt raskustest ettevõtte registreerimisel internetis. Seda seisukohta kinnitab hiljutine Madalmaade ametiasutuste koostatud uuring ettevõtluse kohta ELis,⁴¹ kus 27 % vastajatest teatas samast probleemist. Seda arusaama näivad toetavat ka komisjoni andmed. Ühtse digivärava ettepaneku ettevalmistamisega seotud 2016. aasta avaliku konsultatsiooni tulemuste kohaselt peeti majandustegevuse registreerimist üheks kolmest prioriteetsest menetlusest, mis peaks olema internetis kättesaadav. Nüüdseks vastu võetud 2018. aasta ELi äriühinguõiguse paketi ettepanekute ettevalmistamisega seotud avalik konsultatsioon näitas eelkõige ettevõtete registreerimise osas ettevõtlusorganisatsioonide (70 %) ja liikmesriikide

³⁴ https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/tax_survey.pdf

³⁵ KPMG-GFK (2018), „Study on tax compliance costs for SMEs“. Euroopa Komisjoni tellitud uuring, Euroopa Komisjoni pakkumiskutse nr EASME/COSME/2015/004.

³⁶ Vt algpõhjus nr 1 allpool.

³⁷ Eurochambres, „Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions“, 2019.

³⁸ Retailers' attitudes towards cross-border trade and consumer protection (main report) – 2018.

³⁹ Retailers' attitudes towards cross-border trade and consumer protection (main report) – 2018.

⁴⁰ Tarbijatingimuste tulemustabel, 2019, õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat.

⁴¹ Madalmaade majandusministeerium, Madalmaade ekspordiaagentuur, „Doing Business in Europe“, 2018.

(64 %) tugevat toetust uute eeskirjade kehtestamisele, mis käsitlevad osaühingute täielikult internetipõhist registreerimist ja äriühingute kohta teabe esitamist äriregistrites.

Töötajate värbamine

12. Ettevõtjad teatavad oskuste nappusest ja mittevastavusest tööturu vajadustele

Oskuste nappus kahjustab ühtse turu integratsiooni, kuna see võib võtta ühes liikmesriigis edukalt tegutsevalt ettevõtjalt võimaluse laieneda ja alustada tegevust mujal ühtsel turul, muu hulgas ka piiriüleselt. Kvalifitseeritud töötajate või kogenud juhtide kättesaadavust on viimastel aastatel peetud VKEde suurimaks probleemiks (26 % VKEdest 2019. aastal). Täpsemalt teatas 2018. aastal 53 % ettevõtetest, kes värbasid või püüdsid värvata IKT spetsialiste, raskustest vabade töökohtade täitmisel; aasta varem oli vastav näitaja 41 %. Lisaks on kutsekvalifikatsioonide tunnustamise menetlused reguleeritud kutsealadel (nt insenerid paljudes liikmesriikides) kulukad, mis piirab töötajate liikuvust.

Keeletõkked

13. Paljud küsitletud ettevõtjad teatasid keeletõkkest

Euroopa kaubanduskodade hiljutises uuringus⁴² nimetas keeletõket 36 % ettevõtjatest. Viies suurimas liikmesriigis pidas keeleoskuse puudust tõkkeks 32 % ekspordikogemusega VKEdest ja 10 % ekspordikogemusega VKEdest⁴³.

Järeldused

Ettevõtjad ja tarbijad näivad kogevat nii ELi õigusaktides tavapäraselt käsitletavaid regulatiivseid tõkkeid kui ka muid tõkkeid. Muud takistused ei pruugi olla regulatiivse või haldusliku iseloomuga, vaid pigem praktilised, kuid need on sama olulised. Tegelikult seisavad nii ettevõtjad kui ka tarbijad ELis tegutsedes sageli silmitsi mitme samaaegse piiranguga. Kõige rohkem mõjutab selline olukord negatiivselt VKEsid ja spetsialiste.

II. 13 ENIM TEATATUD TÕKKE ALGPÕHJUSED NING SUUNISED EDASISEKS TEGEVUSEKS ELI JA LIIKMESRIIKIDE TASANDIL

Eespool kirjeldatud tõkete puhul on kindlaks tehtud viis peamist algpõhjust. Mõni neist võib kuuluda ELi vastutusalasse, mõni liikmesriikide vastutusalasse ja mõni mõlemasse korraga. Mõni põhjus ei tulene või tuleneb ainult osaliselt avalikust poliitikast ja selle põhjuseks võib olla tarbijate teatav käitumine või ettevõtjate äriotsused. Iga algpõhjus on seotud ühe või mitmega I jaos ettevõtjate ja tarbijate poolt kõige sagedamini nimetatud 13st tõkkest, mis on esitatud tabelis allpool. Iga algpõhjuse puhul nähakse ette prioriteetsed meetmed selle kõrvaldamiseks, sealhulgas olemasolevad ja võimalikud tulevased algatused.

⁴² Eurochambres, „Business survey – EU Internal Market: Barriers and Solutions“, 2019.

⁴³ Euroopa Poliitikauuringute Keskus, „Hidden Treasures: Mapping Europe’s sources of competitive advantage in doing business“, 2019 (Hidden Treasures report).

Tabel: algpõhjuste seos ettevõtjate ja tarbijate poolt kõige sagedamini nimetatud 13 tõkke ja takistusega

Ettevõtjate/tarbijate teatatud tõkked ja takistused eri tegevusetappidel		Algpõhjused										
	1. Regulatiivsed valikud ELi ja liikmesriikide tasandil				2. ELi õigusaktide ülevõtmine, rakendamine ja jõustamine			3. Haldussuutlikkus ja -tavad			4. Üldine ettevõtlus- ja tarbijakeskkond liikmesriikides	5. Algpõhjused, mis ei ole seotud avaliku poliitikaga
	Piiravad riiklikud normid ja ELi õigusaktide vähene tähendus	ELi õigusaktid lubavad paindlikkust ühtlustamise taseme ja/või liikmesriikide tavade osas (ülereguleerimine)	Nõuded, mis on põhjendatud avaliku poliitika eesmärkidel	Keerukad ELi õigusaktid	ELi direktiivide puudulik ülevõtmine	ELi õigusaktide ebapiisav rakendamine	ELi õigusaktide täitmise ebapiisav tagamine	Puudulikud või kokkusobimatud e-valitsuse lahendused riiklikul tasandil	Puudulik koordineerimine komisjoni ja riiklike haldusastutuste vahel ning riiklike haldusastutuste hulgas	Personalinappus või puudulik asjatundlikkus riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil		
1 Raskused teabe hankimisel (B, C)	x					x	x	x			x	
2 Keerulised haldusmenetlused seoses kaupade või teenuste piiriülese müügiga (B)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
3 Ebavõrdne juurdepääs riigihangetele (B)	x		x				x	x		x	x	
4 Puudused, mis on seotud teatavates sektorites riiklikul tasandil sätestatud täiendavate tehniliste nõuete, standardite ja muude normidega (B)	x						x					
5 Turule sisenemise ja majandustegevuse nõuetega seotud probleemid (B teenustesektoris)	x				x	x	x	x	x	x	x	
6 Piiriüleste ostutaotluste tagasilükkamine või ümbersuunamine (B, C)		x		x								x
7 Vähenenud usaldus piiriüleste internetiostude suhtes (C)							x		x			
8 Piiriülese pettuse sihtmärgid (C)									x			x
9 Maksusüsteemide ja haldusastutuste erinevustest tingitud koormavad menetlused (B)	x							x	x	x	x	
10 Probleemid kaubandus- ja tsiviilvaidluste lahendamisel ning maksete sissenõudmisel (B)	x							x		x	x	
11 Probleemid seoses majandustegevuse registreerimisega teises liikmesriigis (B)	x		x		x			x	x	x	x	
12 Oskuste nappus ja mittevastavus tööturu vajadustele (B)	x										x	x
13 Keeletõke (B,C)		x										x

Selgitus: (B): ettevõtjad, (C): tarbijad

1. Regulatiivsed valikud ELi ja liikmesriikide tasandil

Piiravad riiklikud normid ja ELi õigusaktide tähendus

Ühtsel turul tegutsevate ettevõtjate suhtes kohaldatakse sageli piiravaid riiklikke norme. Eelkõige võib see probleeme tekitada sektorites, kus liikmesriigid kasutavad piiravaid ja sageli lahknevaid regulatiivseid lähenemisviise, muu hulgas sektorites, mis on seotud innovatsiooni ja uute ärimudelitega. Praegune komisjon on kindlaks määranud mitu prioriteetset valdkonda, kus teha seadusandlikke algatusi, et kõrvaldada mõned I jaos nimetatud tõkked ning lihtsustada ettevõtjate ja tarbijate piiriülest tegevust⁴⁴. Mõned suuremad algatused on seotud üleminekuga keskkonnasäästlikule majandusele ja digitaaltehnoloogiale ning need on esitatud komisjoni 2020. aasta tööprogrammis⁴⁵. Need hõlmavad ka kestlike toodete, tehisintellekti, andmete ja digitaalteenuste ühtse turu arendamist.

Piiravad riiklikud normid mõjutavad eriti teenuseid ning hõlmavad näiteks teatavate tegevuste või kutsealade puhul sisenemis- ja tegevusnõudeid, nagu loamenetlussüsteemid, kohustuslik kutsekoja liikmesus mitme kutseteenuse puhul, kindlustusnõuded või ettevõtte struktuuri piirangud. Valdcondades, kus ELi õigusaktidega on juba loodud raamistik selliste piirangute hindamiseks (teenuste direktiiv, proportsionaalsuse kontrolli direktiiv jne), keskendub komisjon tulemuste kiiremaks saavutamiseks paremale rakendamisele ja täitmise tagamisele kooskõlas täna vastu võetud tegevuskavaga ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks.

Lahknevaid ja piiravaid õiguslikke käsitusviise leidub ka valdkondades, kus ELil puudub või on piiratud seadusandlik pädevus (sotsiaalkindlustus ja haridus) ja/või aluslepingus on sätestatud ühehäälsuse nõue (maksustamine). See ei tähenda, et seadusandlikke algatusi ei ole võimalik teha. Hiljutiseks näiteks on siin otsese maksustamise valdkond. EL on vastu võtnud direktiivi, millega parandatakse vaidluste lahendamist otsese maksustamise küsimustes⁴⁶ ja eelkõige nõutakse kohustusliku vahekohtumenetluse kasutamist. Lisaks võttis nõukogu hiljuti vastu komisjoni ettepaneku VKEd e kaibemaksuvabastuse eeskirjade läbivaatamise kohta⁴⁷. Komisjoni 2020. aasta tööprogramm sisaldab ka tegevuskava maksudest kõrvalhoidumise vältimiseks ja maksustamise lihtsustamiseks.

Ühehäälsust eeldab ka Euroopa äriühinguvormide loomine. See ei välista ELi algatusi, kuid raskendab praktikas nende suhtes kokkuleppele jõudmist⁴⁸. Mõned muud äriühinguõiguse aspektid on siiski ELi tasandil ühtlustatud. Oluline on, et 2019. aasta direktiiv digitaalsete

⁴⁴ Lairibaiühenduse kulude vähendamise direktiivi läbivaatamine (vt tõke nr 2), häälkõne lõpetamise tasude täiendav ühtlustamine tulevases delegeritud õigusaktis (vt tõke nr 4), digiteenuste õigusakt (vt tõke nr 4).

⁴⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Komisjoni tööprogramm 2020. Liit, mis seab kõrgemad sihid“, Brüssel, 29.1.2020 (COM(2020) 37 final).

⁴⁶ Nõukogu 10. oktoobri 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1852 maksuvaidluste lahendamise mehhanismide kohta Euroopa Liidus (ELT L 265, 14.10.2017, lk 1).

⁴⁷ Vt kaibemaksureform (tõke nr 9).

⁴⁸ Näiteks võeti tagasi komisjoni 2008. aasta ettepanek Euroopa osatõingu põhikirja kohta ja 2012. aasta ettepanek Euroopa sihtasutuse põhikirja kohta, kuna läbirääkimistel ei saavutatud üksmeelt.

vahendite ja menetluste kasutamine kohta annab ettevõtjatele peagi võimaluse asutada uusi äriühinguid või filiaale täielikult internetis kõigis liikmesriikides ja piiriüleselt kogu ELis ning kohustab liikmesriike esitama internetis tasuta teavet kõige olulisemate äriühinguõiguse nõuete kohta. See peaks kõrvaldama mõned eespool nimetatud tõkked ning tooma ettevõtete ja eelkõige VKEde jaoks kaasa olulise kulude kokkuhoiu ja tõhususe kasvu. Ülevõtmise ja nõuete täitmisega seotud küsimused teevad muret nii komisjonile kui ka liikmesriikidele. Nende lahendamiseks tuleks seega teha tihedamat koostööd. Teatises „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“ on esitatud konkreetsed algatused sel teemal.

ELi piiratud roll võib tuleneda ka vajadusest järgida teatavas valdkonnas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

ELi õigusaktid võivad lubada paindlikkust ühtlustamise taseme ja/või liikmesriikide tavade osas (ülereguleerimine)

Mõned ühtse turuga seotud küsimused on ELi tasandil täielikult ühtlustatud. Liidu seadusandja on teatavad küsimused ammendavalt reguleerinud, leides tasakaalu turu avamise vajaduse ja avaliku huvi eesmärkide saavutamise vajaduse vahel. Sellistel juhtudel on ELi õigusnormidega sätestatud nii alampiir (baas) kui ka ülempiir: riiklikul tasandil lisanõuete kehtestamiseks ei ole ruumi⁴⁹.

Paljudes valdkondades (nagu tarbijakaitse teatavad aspektid) on mõned küsimused ELis minimaalselt ühtlustatud, mistõttu on liikmesriikidel ruumi kehtestada nõudeid, mis on kindlaks määratud baasist rangemad. Sellega võivad ühtsel turul kaasneda osaliselt lahknevad õigusnormid, mis võivad tekitada turul tegutsejatele koormust (n-ö ülereguleerimine). Lahknevate õigusnormide tõttu võib tarbijatel olla keeruline mõista, milline on kaitse õiguslik alus ja ulatus piiriülese ostu korral.

Selliste küsimuste puhul, mis ei ole ELi tasandil täielikult ühtlustatud, on liikmesriikidel võimalik kehtestada riiklikul tasandil lisanõudeid, kui see on teatavate avalike huvidega seotud õiguspärase eesmärkide täitmisel põhjendatud ja proportsionaalne. See tekitab aga sageli ettevõtjatele ja tarbijatele täiendavat regulatiivset või halduskoormust, mõjutades eriti VKEsid. Ülereguleerimine on probleem eelkõige teenuste sektoris. Kõnealustel nõuetel on kaudne mõju ka tarbijatele, sest nad ei pruugi saada välismaiste äriühingute, sealhulgas uuenduslike VKEde pakkumisi.

Kui küsimused kuuluvad ELi õiguse kohaldamisalasse, peavad liikmesriigid järgima aluslepingus sätestatud liikumisvabaduse norme, teisesid õigusakte, ELi õiguse üldpõhimõtteid (nagu proportsionaalsus ja õiguskindlus) ja ELi põhiõiguste hartat, et tagada isikute, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumise põhimõtte täielik mõju.

⁴⁹ Kui hinnata seda, kas ühtlustamine on ammendav või mitte, tuleb pidada silmas lisaks valdkonnale ka konkreetset küsimust.

Komisjon tuletab meelde, et liikmesriigid on kohustatud järgima ELi õigust, ja kutsub neid üles intensiivistama lihtsustamispuudlusi ja vähendama tarbetut halduskoormust⁵⁰. Riiklikud lisanõuded peavad olema põhjendatud ülekaaluka üldise huviga ning olema mittediskrimineerivad, proportsionaalsed, lihtsalt mõistetavad ja kooskõlas ühtlustatud miinimumnormidega⁵¹. Ka õigusnormide piires peavad erinevused olema minimaalsed, pidades silmas ühtse turu eesmärki. Komisjonil on aluslepingu kohaselt rikkumismenetluse algatamise õigus, ja nagu märgitud teatises „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“, on ta valmis aitama liikmesriikidel paremini järgida ELi õigust, mille üldine eesmärk on hästi toimiv ühtne turg.

Nõuded, mis on põhjendatud avaliku poliitika eesmärkidel

Mõned kasutajate esile toodud probleemid võivad osaliselt tuleneda olukordadest, kus ELi õigusaktidel on muud õiguspärased poliitikaeesmärgid ning kus selliste eesmärkide ja ühtse turu liikumisvabaduse põhimõtte vahel üritatakse leida tasakaalu. Nende poliitikaeesmärkide hulgas on näiteks tarbijakaitse ning töötajate ja sotsiaalsete õiguste kaitse. Teatavatel juhtudel saaks need eesmärgid saavutada paremini ja ühtset turgu vähem killustades ELi ühise õigusraamistiku kaudu. Näiteks töötajate lähetamise direktiivi eesmärk oli edendada töötajate liikumisvabadust, asutamisvabadust ja teenuste osutamise vabadust, võttes ELi tasandil vastu ühised õigusnormid. Lisaks peavad liikmesriigid kehtivaid ELi õigusnorme paremini rakendama, et ettevõtjad ei puutuks kokku põhjendamatute või ebaproportsionaalsete riiklike normide ja formaalsustega.

Keerukad ELi õigusaktid

Probleemiks on mitmete – sageli ELi ja riikliku tasandi – õigusaktide vastastikune mõju ja tihti muutuvad õigusaktid. See võib tekitada õiguskindlusetust ja nõuete täitmisega seotud kulusid ning seega mõjutada negatiivselt ettevõtluskeskkonda ja majandustegevust, eriti VKEsid ja üksiktarbijaid. Lisaks eeldab rohelisem ja digitaalsem majandus ELi tasandil kohandatud tootenorme. Kooskõlas ELi uue ringmajanduse tegevuskavaga on näiteks ökoloogiliseks üleminekuks vaja, et tooteid käsitlevad ELi õigusaktid tervikuna annaksid õigeid stiimuleid kestlikkuse ja ringmajanduse poole liikumiseks. Käimasolev konsultatsioon ohutus- ja vastutusealaste normide võimaliku kohandamise teemal, mis algatati tehisintellekti, robotikat ja asjade interneti silmas pidades, ei pruugi anda ammendavaid vastuseid digiülemineku tõstatatud küsimustele, näiteks standardimise osas. Seepärast astub komisjon vajalikud sammud, et tagada, et õiguslik kord toetab toiduks mittekasutatavate toodete puhul sidusalt ringluspõhisemat ja digitaalsemat majandust, ning laiendab käimasolevaid konsultatsioone vastavalt vajadusele.

ELi tasandil on parema õigusloome normide eesmärk tagada, et ELi õigusaktidest saaksid kasu tavalised inimesed ja ettevõtjad, et need põhineksid tõenditel ja põhjalikel

⁵⁰ 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe punktis 43 on sätestatud, et direktiive oma õigusesse üle võtvad liikmesriigid, kes otsustavad lisada elemente, mis ei ole asjaomase liidu õigusaktiga kuidagi seotud, peaksid tegema sellised lisandused äratuntavalt kas liikmesriigi õigusesse ülevõtmise akti(de)ga või seotud dokumentide kaudu.

⁵¹ Vt komisjoni 19. juuli 2018. aasta teatis „ELi-siseste investeeringute kaitse“.

mõjuhinnaangutel ning et inimeste ja ettevõtjate regulatiivne koormus jääks minimaalseks. Komisjoni algsete ettepanekute oluliste muudatuste tähelepanelik hindamine aitaks minimeerida soovimatu mõju riski ettevõtjatele ja tarbijatele. Komisjon vaatab õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi raames süstemaatiliselt läbi kehtivaid õigusakte, et teha kindlaks, kus saaks inimeste, ettevõtjate või haldusasutuste koormust vähendada ja õigusakte lihtsustada, kahandamata kasu avaliku poliitika jaoks. Komisjoni 2020. aasta tööprogrammi kohaselt vaadatakse nimetatud programmi raames läbi 44 õigusakti.

Tulevikus hakkab komisjon kasutama põhimõtet „üks sisse, üks välja“. Eesmärk on tagada ELi õigusaktide kasu, toomata kaasa tarbetut koormust kodanikele ja ettevõtjatele. Platvorm „Fit for Future“, mis on uus eksperdirühm,⁵² hakkab komisjoni nõustama ja toetama õigusaktide lihtsustamisel ning ettevõtjate ja inimeste halduskoormuse vähendamisel.

Kuna regulatiivsed probleemid mõjutavad eelkõige VKEsid, on komisjon lubanud võtta nende mõju VKEdele mõjuhinnaangutes arvesse⁵³. VKE-test on juba osa korrapärasest hindamisest ja seda tehakse ka edaspidi komisjoni kõigi asjakohaste ettepanekute, sealhulgas rohelise kokkuleppe puhul. VKEde strateegias kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks tehakse uute õigusaktide VKEde kindluse tagamiseks ettepanek, et ELi uus VKEde saadik⁵⁴ filtreeriks koos VKEde sidusrühmadega ELi algatusi, et tuua esile need, mida tuleks VKEde vaatenurgast lähemalt uurida. VKEde saadikul on uuel platvormil „Fit for Future“ spetsiifiline roll.

Lisaks on teatistes „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“ märgitud, et komisjoni ja liikmesriikide koostööd tuleb veelgi tõhustada keerukate ELi õigusaktide alal, et vältida nõuete mittetäitmise probleeme. Kavandatud meetmed hõlmavad teadmiste ja teadlikkuse suurendamist ning norme ja nõudeid puudutava teabe kättesaadavamaks muutmist.

2. ELi õigusaktide ülevõtmine, rakendamine ja täitmise tagamine

ELi direktiivide puudulik ülevõtmine

Kui liikmesriigid ei võta ELi direktiive üle õigel ajal, täielikult ja nõuetekohaselt, kahjustab see ühtse turu nõuetekohast toimimist, kuna nii suureneb õiguslik killustatus. ELi direktiividest tulenevate normide puudulik kohaldamine ja nende ebapiisav täitmine liikmesriikides tekitavad probleeme üksikisikutele (tarbijatele ja ettevõtjatele), kuna rikutakse nende õigusi, tekib õiguskindlusetus ja puuduvad võrdsed võimalused; lisaks põhjustab see ühtsel turul tasakaalustamatust ja ebatõhusust.

Liidu õiguse ebapiisav rakendamine

⁵² Rühma kuuluvad liikmesriikide riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused, Regioonide Komitee, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning välised sidusrühmad.

⁵³ Parema õigusloome suunised (SWD(2017) 350).

⁵⁴ ELi VKEde saadik tagab, et VKEde poliitika kujundamine ELi tasandil ja VKEde poliitikaga tegelevad riiklikud VKEde saadikud/asutused on omavahel seotud. Ta juhib riiklike VKEde saadikute võrgustikku ja riiklikud VKEde saadikud tagavad omakorda, et liikmesriikide äriühingonnad, riiklikud ametiasutused ja EL teevad VKEde poliitika valdkonnas koostööd.

Liikmesriigid vastutavad lisaks ELi direktiivide nõuetekohasele ülevõtmisele ka ELi õigusaktide nõuetekohase rakendamise eest. Kõige sagedamini mainitud 13 tõkkest, mida nimetati eespool, võib mitu kõrvaldada kehtivate ELi õigusaktide parema rakendamise teel.

Näiteks teenuste sektoris on veel palju ruumi kehtivate õigusnormide (nt teenuste direktiiv ja kutsekvalifikatsioonide tunnustamise direktiiv) paremaks rakendamiseks ja rangemaks täitmise tagamiseks.

Raskused tekivad ka valdkondades, kus kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Ühtlustamata kaupade valdkonnas peavad ettevõtjad täitma sageli lisanõudeid, mille on kehtestanud liikmesriik, kuhu nad soovivad kaupu eksportida. Nn kaupade paketti kuuluv uus määrus, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ja mida hakatakse kohaldama 2020. aasta aprillis, aitab muuta vastastikuse tunnustamise tulemuslikumaks. Eelkõige suurendatakse liikmesriigi pädevate asutuste tehtavate otsuste läbipaistvust ja ettevõtjatel on võimalik saada vastastikuse tunnustamise ja ühtlustamata kaupu käsitlevate riiklike tehniliste normide kohta teavet toote kontaktpunktide kaudu⁵⁵.

ELi õigusaktide täitmise ebapiisav tagamine

Liikmesriikidele on ELi õigusaktide täitmise tagamine kohustuslik. Seepärast peavad nad oma jõupingutusi komisjoni toetusel suurendama. Eelkõige tuleb komisjon neile meelde, et nad on kohustatud rakendama ELi hiljutised seadusandlikud meetmed, millega antakse liikmesriikide ametiasutustele täiendavad õigusaktide täitmise tagamise volitused; nende meetmete hulgas on turujärelevalve määrus,⁵⁶ ELi tarbijakaitse normide täitmise paremat tagamist ja ajakohastamist käsitlev direktiiv ning tarbijakaitsealase koostöö määrus (viimasega tagatakse tarbijatele parem kaitse ja õiguskaitsevahendid piiriülestes olukordades). Normide täitmise paremat tagamist peaks täiendama üksikisikute koostöö. See on rikkumisest teatajate kaitset käsitleva direktiivi⁵⁷ (tuleb võtta üle 2021. aasta detsembriks) eesmärk; direktiiv on uus vahend, millega parandatakse riiklike ja ELi õiguskaitseasutuste võimet tuvastada, kõrvaldada ja ennetada rikkumisi ühtse turu põhivaldkondades, nagu riigihanked ja tarbijakaitse. Nagu on märgitud teatistes „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“, on komisjon pühendunud liikmesriikidega koostöö tegemisele, et parandada töökorraldust ja kasutada kõiki kättesaadavaid haldusvahendeid, et suurendada väidetavate rikkumiste käsitlemise kiirust ja tulemuslikkust.

Teatistes „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“ käsitletakse mitut uut algatust, mille eesmärk on lahendada ELi õigusaktide rakendamise ja täitmise tagamise probleemid, mida vaadeldi eespool. Need algatused

⁵⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 764/2008 (EMP kohaldatav tekst).

⁵⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011 (EMP kohaldatav tekst).

⁵⁷ Direktiiviga (EL) 2019/1937 on nähtud ette kõrgetasemeline kaitse surve meetmete eest sellistele isikutele, kes edastavad tööalase tegevuse kontekstis saadud teavet liidu õiguse rikkumise kohta. Selle direktiiviga parandatakse riiklike ja ELi õiguskaitseasutuste võimet tuvastada, kõrvaldada ja hoida ära rikkumisi ühtse turu põhivaldkondades, nagu riigihanked, finantsteenused, rahapesuvastane võitlus, ELi finantshuvid ja tarbijakaitse.

hõlmavad nõuete mittetäitmise tõhusamat tuvastamist ja uurimist (ühtse turu selliste olemasolevate IT-süsteemide ratsionaliseerimine, mida kasutatakse ebaseaduslike ja nõuetele mittevastavate tööstus- ja tarbekaupade kohta teabe jagamiseks), sellise ühtse turu nõuete täitmise tagamise rakkerühma loomist, kuhu kuuluksid liikmesriigid ja komisjon, ning piisavate volitustega õiguskaitseasutuste loomist (ELi ühtse turu nõuete täitmise tagamist koordineerivate riiklike asutuste võrgustiku ja Euroopa Tööjõuameti⁵⁸ roll).

3. Haldussuutlikkus ja -tavad

Puudulikud või kokkusobimatud e-valitsuse lahendused riiklikul tasandil

E-valitsuse lahenduste puudulik arendamine võib pärssida ühtse turu arengut. See on eriti suur probleem norme ja nõudeid puudutava teabe kättesaadavuse puhul. See on ka selliste raskuste algpõhjus, mis on seotud riiklike formaalsuste või menetlustega selliste nõuete täitmiseks, mis võimaldavad müüa kaupu või teenused piiriüleselt.

E-valitsuse lahenduste kasutuselevõtmisel on tõenäoliselt probleemiks koostalitlusvõime, juhul kui seda ei käsitleta nõuetekohaselt. Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendusstrateegias ja tegevuskavas,⁵⁹ mis vaadati läbi 2017. aastal, esitatakse palju soovitusi, millega toetatakse piiri- ja valdkonnaülest koostalitlusvõimet. Nende lahenduste kasutuselevõtmist toetatakse mitme programmiga⁶⁰. Sellised algatused nagu e-identimise ja usaldusteenuste piiriülene tunnustamine (sätestatud mitmes ELi õigusaktis, näiteks eIDASe määruses ehk määruses (EL) 910/2014)⁶¹ ning ühekordsuse põhimõte (ühtse digivärava määruse ehk määruse (EL) 2018/1724 artikkel 14) on toetanud piiriüleseid digitaalseid avalikke teenuseid. Komisjon kutsub uues digitaalses strateegias üles täiustama ELi riikide valitsuste koostalitlusvõime strateegiat⁶². Samuti kutsutakse selles üles vaatama läbi eIDASe määrus, et muuta selle toimimine tõhusamaks, laiendada selle positiivset mõju erasektorile ja edendada usaldusväärseid digitaalidentiteete kõigi eurooplaste jaoks.

Ühtse digivärava kasutuselevõtuga⁶³ hakkab portaali „Teie Euroopa“ võimaldama 12. detsembrist 2020 juurdepääsu põhjalikule teabele ühtsel turul tegutsemise kohta. Samuti hakkab see juhtima kasutajaid kõige asjakohasema abiteenuse juurde. Digiväravaga seoses on nähtud ette ka 21 sageli kasutatava haldusmenetluse digitaliseerimine, kõigi veebipõhiste menetluste täielik piiriülene kättesaadavus ja ühekordsuse põhimõtte piiriülene rakendamine 2023. aasta detsembriks.

⁵⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1149, millega asutatakse Euroopa Tööjõuamet.

⁵⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa koostalitlusvõime raamistik. Rakendusstrateegia“ (COM(2017) 134).

⁶⁰ Euroopa ühendamise rahastu ja selle digiteenuste taristu nurgakivid ning koostalitlusvõimealased lahendused ISA² programmist.

⁶¹ Läbivaatamisel, et suurendada tulemuslikkust ärikeskkonnas.

⁶² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele (COM(2020) 67 final).

⁶³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. oktoobri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1724, millega luuakse ühtne digivärv teabele ja menetlustele ning abi- ja probleemilahendamisteenustele juurdepääsu pakkimiseks ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012 (EMP kohaldatav tekst).

Ettevõtlusregistrite omavahelise ühendamise süsteem, mis on kasutusel alates 2017. aastast, ühendab liikmesriikide ja EMP riikide ettevõtlusregistreid ning võimaldab äriühingutel ja ettevõtjatel otsida ja saada e-õiguskeskkonna portaali⁶⁴ kaudu mitmes keeles ja kasutajasõbralikult tasuta teavet ELi piiratud vastutusega äriühingute kohta.

2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ettepanek hõlmab mitut ettepanekut kõnealuste probleemide lahendamiseks. Näiteks programmi „Digitaalne Euroopa“ meetmete eesmärk on edendada e-valitsuse lahenduste kasutuselevõtmist ja koostalitlusvõimet. Kaupade paketi⁶⁵ laiendatakse ELi toote kontaktpunktide volitusi, et anda ettevõtjatele paremini ja kiiremini teavet nende kaupade suhtes kehtivate normide kohta.

Puudulik koordineerimine komisjoni ja riiklike haldusasutuste vahel ning riiklike haldusasutuste hulgas

See konkreetne olukord on oluline tegur, mis takistab tulemuslikku täitmise tagamist, vähendab usaldust ja pärsib õiglast konkurentsi ühtsel turul. Ettevõtjatele või spetsialistidele, kes soovivad kasvatada oma äri seaduslikult teises liikmesriigis, oleks kasulik tõhusam ja tulemuslikum koordineerimine.

See teema on eriti oluline tooteturgude järelevalves, mille puhul on tehtud kindlaks, et turujärelevalveasutuste erinevad seisukohad takistavad piiriülest tegevust. Kui koordineerimist tugevdatakse, kasutades pädevate turujärelevalveasutuste vastastikuse abi valdkonna sujuva koostöö mehhanismi, muudab see ühtse turu ohutumaks ja parandab ettevõtjate konkurentsitingimusi.

Lisaks toob riiklike ametiasutuste puudulik või mittetulemuslik koostöö teenuste sektoris sageli kaasa piirava reguleerimise ja menetlused teenuseosutajatele. Kuna liikmesriikide teabevahetus on piiratud, ei võeta riiklikes menetlustes sageli arvesse nõudeid, mille teenuseosutajad on juba oma päritoluliikmesriigis täitnud. Nii juhtub hoolimata sellest, et riiklikel ametiasutustel on aluslepingu ja teiste õigusaktide (näiteks teenuste direktiiv) alusel kohustus järgida vastastikuse tunnustamise põhimõtet. Selle tulemusel võivad muudest liikmesriikidest pärit teenuseosutajad puutuda kokku ebavajalike topeltkontrollide ja tarbetu keerukusega.

EL on töötanud välja halduskoostöövahendid, nagu siseturu infosüsteem, mis võimaldab haldusasutustel edastada üksteisele teavet konkreetsete olukordade kohta turvalises keskkonnas. Seda vahendit kasutatakse praegu 14 valdkonnas ning seda laiendatakse ja täiustatakse pidevalt. Liikmesriigid peaksid kasutama seda korrapäraselt ja täielikult.

⁶⁴ https://e-justice.europa.eu/content_business_registers_at_european_level-105-et.do

⁶⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/515, mis käsitleb teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate kaupade vastastikust tunnustamist ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 764/2008 (EMP-s kohaldatav tekst).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1020 turujärelevalve ja toodete vastavuse kohta ning millega muudetakse direktiivi 2004/42/EÜ ja määruseid (EÜ) nr 765/2008 ja (EL) nr 305/2011 (EMP-s kohaldatav tekst).

Tarbijakaitsealase koostöö määrusega (2017/2394),⁶⁶ mis jõustus 17. jaanuaril 2020, anti riiklikele ametiasutustele suuremad õigusaktide täitmise tagamise volitused ja nähti ette nende omavahelise ja komisjoniga tehtava koostöö raamistik.

Selle algpõhjusega tegelemist valdkondades, kus ei tehta spetsiifilist või piisavat koostööd, käsitletakse põhjalikult teatises „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“. Eelkõige tuletatakse meelde, kui oluline on luua ELi toodete nõuetele vastavuse võrgustik, et tõhustada turujärelevalveasutuste koostööd ühtlustatud toiduks mittekasutatavate toodete sektoris⁶⁷.

Personalinappus või puudulik asjatundlikkus riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil

Puudulik haldussuutlikkus ühtse turu normide rakendamisel, muu hulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil, ei võimalda ühtse turu eeliseid ära kasutada. See vähendab avalikkuse usaldust ühtse turu vastu ja kahjustab õiglast ettevõtjatevahelist konkurentsi. See algpõhjus on oluline, kui ettevõtjad või spetsialistid soovivad kasvatada oma äri oma päritolu- või muus liikmesriigis (ka riigihangete valdkonnas), nagu on mitme riigi puhul korduvalt mainitud Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitusetes.

Komisjon on loonud põhjaliku raamistiku liikmesriikide haldusasutuste abistamiseks, muu hulgas parandades haldussuutlikkust. Komisjon toetab mitme programmiga jätkuvalt riigihankevaldkonna kutseliseks muutmist, näiteks pakkudes kesksetele hankijatele koolitusi VKEde vajadusi arvestava lähenemisviisi kohta.

2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga hõlmatud ühtse turu programmi käsitleva komisjoni ettepaneku kohaselt tuleks prioriteediks seada riiklike haldusasutuste ja tarbijate ühenduste suutlikkuse suurendamine, et aidata neid täitmise tagamise tegevuse väljatöötamisel. Peale selle on pakutud teatises „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“ välja uued meetmed, eelkõige nõuete täitmise tagamist koordineerivate riiklike asutuste koostöövõrgustiku loomine ühtse turu valdkonnas või ühtse turu õigusaktide täitmise tagamise eest vastutavate õiguspraktikute koolituse tõhustamine.

4. Liikmesriikide üldine ettevõtlus- ja tarbijakeskkond

Paljud käesolevas teatises nimetatud tõketest on sageli ühised nii kodumaistele kui ka piiriülestele tarbijatele ja ettevõtjatele. Nende põhjustel ei ole spetsiifilisi piiriüleseid elemente ning need on seotud hoopis üldise ettevõtlus- ja tarbijakeskkonnaga. Põhjused hõlmavad ehituslubadega tegelemist (näiteks telekommunikatsioonitaristu valdkonnas), teatavatele tegevustele või kutsealale juurdepääsu ja nendega tegelemist käsitlevaid nõudeid, juurdepääsu elektrile, vaidluste lahendamist kohtus ja kohtuväliselt ning maksude maksmist. Seda

⁶⁶ See peaks aitama suurendada tarbijate kindlustunnet piiriüleste ostude tegemisel (tõke nr 7) või kaitsta paremini muudest geograafilistest piirkondesest tulenevate pettuste eest.

⁶⁷ Tulenevalt 2019. aasta uuest turujärelevalve määrusest.

olukorda kajastab Maailmapanga äritegevuse uuringu⁶⁸ analüüs: liikmesriikidel võivad olla head näitajad piiriülese kaubanduse valdkonnas, kuid halvad näitajad muude ettevõtlust takistavate tegurite puhul.

Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitusel käsitleti 2019. aastal kõige problemaatilisema regulatiivse ja halduskoormuse kõrvaldamist, avaliku halduse ja ettevõtluskeskkonna nõrkusi ning prognoositava õigusraamistiku puudumist 16 liikmesriigis. Euroopa poolaasta analüüsis rõhutati ka vajadust parandada juhtimise ja institutsioonide kvaliteeti ning kohtusüsteemide ja avaliku halduse asutuste tulemuslikkust. Nagu on mainitud eespool, on komisjoni ühtse turu tulemusaruandes nimetatud hulka piirangute taseme näitajaid mitmes majanduslikult olulises valdkonnas, nagu reguleeritud kutsealad ja jaemüügiteenused.

Peale selle on komisjon võtnud kasutusele vahendid, et ennetada tarbetult piiravate riiklike õigusnormide vastuvõtmist. Üks hiljutine näide on proportsionaalsuse kontrolli direktiiv, mille liikmesriigid peavad üle võtma 30. juuliks 2020. Selle direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid hindama eelnevalt kõigi selliste uute või muudatusi tegevate õigus-, regulatiivsete või haldusnormide proportsionaalsust, millega kehtestatakse piirangud reguleeritud kutsealadele juurdepääsule või nendel tegutsemisele.

Oskustega seotud meetmetel on oma osa ettevõtluskeskkonna parandamisel, seda nii oskuste vastavusse viimisel ettevõtjate vajadustega ja oskuste prognoosimisel kui ka nende nähtavuse ja läbipaistvuse suurendamisel piiriüleselt. Tulevases Euroopa täiendatud oskuste tegevuskavas soovitatakse mitut nende eesmärkidega seotud meetet. Lisaks täpsustatakse tulevases Euroopa sisserände- ja varjupaigapaktis seadusliku rände haldamist käsitlevat lähenemisviisi, et EL meelitaks paremini ligi oma tööturu vajadustele vastavate oskuste ja teadmistega inimesi. Jätakuvalt on prioriteediks sinise kaardi direktiivi käsitlevate läbirääkimiste uuesti alustamine ja kiire lõpetamine, et meelitada ligi kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid.

VKEde strateegias kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks käsitletakse vajadust parandada spetsiifiliste algatuste kaudu riigisisest keskkonda. Nende algatuste hulgas on tihedam koostöö liikmesriikidega põhimõtte „kõigepealt mõtle väikestele“ rakendamisel, VKEde saadikute võrgustiku tugevdamine ning riiklike ühtsete kontaktpunktide täielikkuse ja tõhususe parandamine, et toetada veelgi rohkem piiriüleselt tegutseda soovivaid VKEsid.

5. Algpõhjused, mis ei ole seotud avaliku poliitikaga

Tökete algpõhjused ei ole alati otseselt seotud avaliku – riigi või ELi – poliitikaga. Eri liikmesriikide turud toimivad laiemas kultuurilises kontekstis. ELi tarbijate erinevad eelistused või keeled muudavad piiriülese tegevuse keerulisemaks. Eraõiguslike isikute ärivalikud või logistilised probleemid võivad selgitada mõningaid raskusi, millest ettevõtjad on teatanud näiteks ärivõimaluste tagasilükkamise või jaemüügi ettevõtjate territoriaalsete tarnepiirangute korral. Sellega seoses näitavad komisjoni e-kaubandussektori uuringu

⁶⁸ Maailmapanga Grupp, „Doing Business 2020“.

tulemused (10. mai 2017), et üle 11 % jaemüüjate andmetel kehtestavad nende tarnijad piiriülesele müügile lepingulisi piiranguid.

Oma roll võib olla ka üldistel makro- ja mikromajanduslikel tingimustel. Lisaks võivad turulepääsu takistada geograafilised ja taristuga seotud tingimused, näiteks tulenevalt pikast transpordiajast ja vahemaast või juurdepääsu takistavatest looduslikest tõketest.

Asjaolu, et need algpõhjused ei tulene otseselt avalikust poliitikast, ei tähenda, et EL ei võiks mängida rolli nendest mõnede kõrvaldamisel. See on nii muu hulgas tõkete puhul, mille algpõhjuseks on eraõiguslike isikute ärivalikud, sest kui neil ei ole objektiivseid põhjuseid, võivad nad tuua kaasa ühtse turu kunstliku osadeks jaotamise. Hiljutine näide sellest, kuidas EL selliste probleemidega tegeleb, on asukohapõhise tõkestuse määrus⁶⁹. Teine näide on konkurentsieskirjad. Sektoriuuringu järelmeetmena käsitles komisjon hiljuti teatavate ettevõtete konkurentsi kahjustavaid kokkuleppeid,⁷⁰ mis jagasid ühtse turu osadeks.

Mis puudutab territoriaalseid tarnepiiranguid, siis lisaks sellele, et konkurentsioigust tuleb täielikult järgida, palus komisjon 2018. aasta teatist jaesektori kohta⁷¹ silmas pidades tarnijatel oma käitumist vabatahtlikult muuta. Lisaks uurib komisjon praegu, enne järgmiste võimalike sammude kaalumist, kui laialdaselt territoriaalseid tarnepiiranguid kasutatakse, milliseid tooteid need kõige rohkem mõjutavad, kuidas tarnijad nende kasutamist põhjendavad, kuidas jaemüüjatevaheline konkurents võib territoriaalseid tarnepiiranguid mõjutada ja milline on majanduslik mõju tarneahela eri tasanditele ja tarbijatele. Tulemuste põhjal kaalub komisjon, kas on vaja uusi poliitikameetmeid.

Erasmuse programm aitab parandada üliõpilaste keeleoskust. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid aitavad parandada liikmesriikides taristut ja vähendada geograafilisi kitsaskohti. Neid täiendatakse muude ELi programmidega: uues mitmeaastases finantsraamistikus on uue Euroopa ühendamise rahastu programmi jaoks kavandatud 42,3 miljardit eurot.

III. PÕHIMEETMED

Käesolevas teatises ja täna vastu võetud uutes poliitilistes algatustes on sätestatud prioriteetsed meetmed, mida liikmesriigid ja komisjon hakkavad koos rakendama.

Eelkõige kutsub komisjon liikmesriike ja Euroopa Parlamenti üles

- võtma kiiresti vastu kõik ühtse turu ja e-valitsuse seisukohast olulised ettepanekud mitmeaastase finantsraamistiku kohta, et rahastada uusi standardeid, IT-vahendeid

⁶⁹ Selle määrase eesmärk on käsitleda olukordi, mida kirjeldati eespool tõkke nr 6 all. Määrus (EL) 2018/302 jõustus 22. märtsil 2018 kõigis ELi liikmesriikides ja seda kohaldatakse alates 3. detsembrist 2018.

⁷⁰ Mõned näited: nelja tarbeelektronikatootja (Asus, Denon & Marantz, Philips ja Pioneer) käitumine – komisjon trahvis neid selliste jaehinna kokkulepete eest, mis puudutasid mitut laialt kasutatavat tarbeelektronikatoodet ja (Pioneer'i puhul) ELi liikmesriikide vahelise piiriülese kaubanduse piiranguid; USA rõivatootja Guess käitumine – komisjon trahvis teda muu hulgas piiriüleselt tarbijatele müümise piirangute kehtestamise (lepinguline asukohapõhine tõkestus) ja jaehinna kokkulepete eest; kolme tootemargi omaniku ja reklaamtoodete müügiks litsentsi andja (Nike, Sanrio ja NBC Universal) käitumine – komisjon trahvis neid litsentsi- ja turustamislepingute eest, mis piirasid reklaamtoodete, näiteks kottide, mänguasjade, koolitarvete ja rõivaste, eelkõige lasterõivaste piiriülest ja veebimüüki.

⁷¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „21. sajandi tingimustele vastav jaemüügisektor“ (COM(2018) 219 final).

(nagu siseturu infosüsteem), kodanikele ja ettevõtjatele suunatud teenuseid (nagu SOLVIT) või teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, eelkõige programmi „Digitaalne Euroopa“ ja ühtse turu programmi;

- võtma kiiresti vastu menetluses olevad seadusandlikud ettepanekud, mille eesmärk on tegeleda käesolevas teatises nimetatud tõkete algpõhjustega, eelkõige prioriteetsed menetluses olevad ettepanekud, mis sisalduvad komisjoni 2020. aasta tööprogrammis.

Peale selle kutsub ta liikmesriike üles

- täitma oma õiguslikud kohustused, võtma vastutuse oma pädevusvaldkonda kuuluvate selliste algpõhjustega tegelemise eest nagu koormav reguleerimine ja koormavad menetlused ning tagama, et nende praegune ja tulevane negatiivne mõju ühtsele turule on kooskõlas ELi õigusega ja igal juhul piiratud;
- tõhustama oma jõupingutusi ühtse turu õigusaktide täitmiseks, vähendades olemasolevaid tõkkeid ja hoides ära uute tekitamist;
- eraldama piisavalt ressursse sellistele haldusasutustele, mis on ühtse turu rakendamisel väga olulised, nagu ühtset digiväravat koordineerivad asutused, turujärelevalveasutused, konkurentsiasutused ning asutused, mis vastutavad tarbijakaitse ja abiteenuste eest, nagu ühtsed kontaktpunktid, toote kontaktpunktid või SOLVITi keskused;
- tagama ühtsete kontaktpunktide tulemuslikkuse, et aidata eelkõige VKEsid koordineeritud vastustega kohaldatavate normide ja määruste kohta, mida nad peavad ühtsel turul tegutsemiseks (piiriüleselt ja riigisiselt) järgima, samuti ELi pakutavate investeerimisvõimaluste ja -kavade kohta.

Komisjon omalt poolt

- võtab täna vastu pikaajalise tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks,⁷² et tegeleda käesolevas teatises osutatud tõketega, mille algpõhjus on ELi õiguse ebapiisav jõustamine. Sellega seoses luuakse ühine ühtse turu nõuete täitmise tagamise rakkerühm, kuhu kuuluvad liikmesriigid ja komisjon;
- hindab, kas tõketega tegelemiseks on vaja uusi regulatiivseid meetmeid, lähtudes muudest algpõhjustest, mida saab käsitleda ELi tasandil. Komisjon esitab selle analüüsi aruande järgmisel aastal, muu hulgas selleks, et saaks võtta arvesse ühtse turu normide parema rakendamise ja täitmise tagamise pikaajalise tegevuskava mõju selle esimesel kohaldamisaastal;
- jätkab koostööd liikmesriikidega, et tegeleda riiklike tõkete algpõhjustega, muu hulgas neid ennetades kooskõlas ühtse turu läbipaistvusedirektiivi⁷³ ja proportsionaalsuse kontrolli direktiiviga. Euroopa poolaasta kujutab endast teist asjakohast raamistikku käesolevas teatises osutatud tõkete ja raskuste algpõhjuste jälgimiseks ja nendega tegelemiseks;
- tõhustab õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi, muu hulgas põhimõtte „üks sisse, üks välja“ järgimise kaudu ja sidusrühmi täielikult kaasates. Platvorm „Fit

⁷² COM(2020) 94, 10.3.2020.

⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT L 241, 17.9.2015, lk 1).

for Future“ hakkab uurima, kuidas lihtsustada kehtivaid õigusakte ja tagada toimetulemine tulevaste probleemidega; eesmärk on see, et kõigi tulevaste õigusaktide koostamisel peetaks nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil silmas lõppkasutajat, tehes kindlaks võimalikud tõkked ja vähendades neid protsessi alguses, näiteks digitaalsete vahendite abil.

IV. JÄRELDUS

Käesolevas teatises ja sellega seotud aruannetes käsitleb komisjon ühtse turu toimimist uuest küljest – kasutajate vaatenurgast. Sellest nähtub, et ühtse turu toimimist takistab praegusel hetkel endiselt liiga palju tõkkeid. See raskendab ettevõtjate ja tarbijate olukorda. Nagu 1985. aastal, on ka praegu vaja poliitilist tahet ja otsustavust, et töötada koos ja kõrvuti nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil, et tegeleda järelejäänud tõketega nende algpõhjuste kaudu. Võttes aluseks täna vastu võetud algatuste paketi (Euroopa uus tööstusstrateegia, VKEde strateegia kestliku ja digitaalse Euroopa kujundamiseks, teatis „Pikaajaline tegevuskava ühtse turu normide paremaks rakendamiseks ja täitmise tagamiseks“ ja käesolev teatis), saame elavdada oma partnerlust, et Euroopa saaks tagada oma kodanikele ja ettevõtjatele majanduskasvu, heaolu ja stabiilsuse nii kodus kui ka kogu maailmas.